

نخجوانی
و تفسیر الفواتح الإلهية

تألف
زهرا سقایی

خانه کتاب

دی ۱۳۹۱

سرشناسه: شفاعی، زهرا، ۱۳۵۴-

عنوان قراردادای: الفواتح الالهیه و المفاتيح النبییه: الموضحه لکلم القرآنیه - فارسی برگزیده . شرح
عنوان و نام پدیدآور: نخجوانی و تفسیر الفواتح الالهیه / تألیف زهرا شفاعی.

مشخصات نشر: تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۱۳۲

فروست: خانه کتاب: ۳۳۷ . مجموعه ایرانیان و قرآن : ۲۱.

شابک دوره: ۸ - ۱۰ - ۵۵۰۵ - ۶۰۰ - ۹۷۸ : ۴ - ۹۷ - ۲۲۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه: ص ۱۱۹: همچنین به صورت زیر نویسی. یادداشت: نمایه.

موضوع: نخجوانی، نعمت الله، - ۹۲۰ ق. الفواتح الالهیه و المفاتيح النبییه: الموضحه لکلم القرآنیه و

الحکم فی قاتیه. - نقد و تفسیر

موضوع: تفسیر حدیث سنت - قرن ۱۰ ق. موضوع: تفسیر عرفانی - قرن ۱۰ ق

شناسه: ۵۵۰۵: نخجوانی، نعمت الله، - ۹۲۰ ق. الفواتح الالهیه و المفاتيح النبییه: الموضحه لکلم

القرآن و الحکم فی قاتیه. شرح

رده‌بندی مکرره: ۳۹۰.۳۲۲۵: ۹۰۴۲۲۵ ف ۳ / ۵ / ۹۶ BP

رده‌بندی دی‌سی: ۱۷ / ۱۷۰ شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۲۸۳۳۵

مجموعه ایرانیان و قرآن

۲۱

۳۳۷

نام اثر: نخجوانی و تفسیر الفواتح الالهیه

. تألیف: زهرا شفاعی

زیر نظر: اکبر ثقفیان، علی ربیعی

ناشر: خانه کتاب

حروف نگار: رضا علی محمدی

نوبت چاپ: اول - دی ماه ۱۳۹۱

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۳۵۰۰۰ ریال

شابک: ۴ - ۹۷ - ۲۲۲ - ۶۰۰ - ۹۷۸

لیتوگرافی و چاپ و صحافی: چاپ سروش

مجموعه ایرانیان و قرآن با حمایت معاونت امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی منتشر می‌شود

آدرس: تهران، خیابان انقلاب، بین صبا و فلسطین جنوبی، شماره ۱۰۸۰ - تلفن: ۸۸۳۴۲۹۸۵

در باره‌ی مجموعه‌ی «ایرانیان و قرآن»

به نام آن که جان را فکرت آموخت

به گواهی منابع تاریخی، ایرانیان تنها ملت فرهیخته‌ای بودند که آیین حنیف اسلام را با آغوش باز پذیرفتند. ایرانیان در برابر بزرگترین لشکرکشیها، همچون هجوم دو لشکر شکست‌ناپذیر روم و قسطنطنیه که قدرت‌های نامور دوران خود بودند، ایستادگی کردند، اما با سپاهیان اعراب به گونه‌ای دیگر رفتار کردند. زیرا آنها حامل آیینی الهی بودند که پیش از آن پیامبر رسالت الهی خویش پادشاه ایران را بدان خوانده بود:

به نام خداوند مهرگستر و مهربان

از محمد رسول خدا به کسری بن کیکاووس پادشاه ایران

درود بر کسی که از هدایت پیروی کند و به خدا و پیامبر او استوار داشته باشد و گواهی دهد که هیچ پرستهای جز خدای بی‌همتا نیست؛ و محکم شده به پیام‌آور اوست. تو را به پیروی از خدای می‌خوانم. چرا که من پیامبر او و راهبر منم. مردمان ام.

ایرانیان که از پشوانه‌ی فرهنگی و تمدن غنی و دراز دامنی برخوردار بودند، با هوش و درایت ذاتی خویش دریافتند که اسلام گمشده‌ای است که آنها را به نیکبختی جاودان که به دنبالش بودند، می‌رساند. از این روی، با جان و دل به استقبالش رفتند و

در راه رشد و گسترش آن در سراسر گیتی از اعراب پیشی گرفتند و از هیچ تلاشی فروگذار نشدند.

صفای باطنی و هوش سرشار ایرانیان باعث شد تا از همان آغاز از برترین دین باور، مبلغان و قاریان، حافظان، مترجمان و مفسران آخرین وحی‌نامه‌ی الهی باشند. در عصر کنونی شاید بسیاری ندانند که پارسی‌گویان نه تنها در عرصه‌ی فقه، حدیث، حکمت و... بلکه در ساحت حفظ، قرائت، ترجمه و تفسیر قرآن کریم نیز پیشتاز بوده‌اند.

مجموعه‌ی جلدی ایرانیان و قرآن نیم‌نگاهی است به بیش از پانزده قرن تلاش قرآن‌پژوهان ایرانی، معرفی و بزرگداشت آخرین وحی‌نامه‌ی الهی.

از آنجا که مخاطبان این مجموعه‌ی گرانسنگ جوانان پژوهشگر هستند، سعی شده است از زبانی ساده و روان در نگارش آثار استفاده شود و در پایان مجموعه منابعی برای مطالعه‌ی بیشتر معرفی گردد.

آنچه پیش روی شماست، بیست و یک مجموعه‌ی ایرانیان و قرآن است که مؤلف گرانمایه‌ی آن سرکار خانم زهرا شماع نخجوانی و تفسیر الفواتح الإلهية را به نسل جوان قرآن‌پژوه معرفی کرده است.

در پایان شایسته است نخست از تمامی نویسندگان ادبشهری که در به فعلیت رسیدن این مجموعه مشارکت داشته‌اند، و نیز معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و مسئولان و کارمندان مؤسسه‌ی خانه‌ی کلام، بویژه واحد انتشارات تقدیر شود. زیرا بدون تلاش و همدلی این عزیزان مجموعه‌ی ایرانیان و قرآن در قالبی زیبنده و درخور به پژوهشگران و علاقه‌مندان فرهنگ غنی اسلامی اسلامی عرضه نمی‌شد.

اکبر ثقفیان و علی اوجبی

فهرست مطالب

فصل اول - شرح حال و آثار نجوانی	۱
شرح حال	۳
نجوان	۴
تاریخ نجوان	۴
طریقت نقشبندیه	۶
تاریخچه طریقت نقشبندیه	۶
مسلک نقشبندیه	۹
آثار نجوانی	۱۱
فصل دوم - الفوائد الالهية والمفاتيح الغيبية	۱۳
تعریف تفسیر و تفاوت آن با ترجمه	۱۵
ضرورت تفسیر قرآن	۱۵
تفاوت تفسیر و تأویل	۱۶
تفسیر الفوائد الالهية و المفاتيح الغيبية	۱۶
انگیزه‌ی مؤلف و وجه تسمیه‌ی کتاب	۱۷
تاریخچه‌ی عرفان و تصوف	۱۹

۲۰	اصول مکتب عرفان
۲۴	جواز ترجمه و تفسیر قرآن
۲۵	تفسیر عرفانی
۲۶	جواز تفسیر عرفانی
۲۹	نخستین تفاسیر عرفانی
۳۰	تفسیر باطنی یا تفسیر رمزی و اشاری
۳۲	ویژگی های تفسیر نخجوانی
۳۳	روش تفسیر نخجوانی
۳۵	مقدماتی تفسیر
۳۶	۱. وحدت وجود
۳۸	۲. عوالم خمس
۳۹	۳. اسماء و صفات و مظاهر ظهورات آن
۳۹	۴. جامعیت انسان کامل و قرآن
۴۱	مصادر تفسیر
۴۱	نسخه شناسی
۴۲	تحلیل عرفانی سورهی حمد از دیدگاه نخجوانی
۴۲	ابتدای سورهی حمد
۴۸	ابتدای سوره توحید
۴۹	ویژگی سورهی بقره از دیدگاه نخجوانی
۵۱	فصل سوم - بررسی آرای نخجوانی در الفواتح الإلهية
۵۳	۱. کلیات
۵۴	۱ - ۱) محکم و متشابه
۵۶	۱ - ۲) ناسخ و منسوخ
۵۷	۱ - ۳) عام و خاص
۵۸	۱ - ۴) راسخون در علم

۵۹	۱ - ۵) تأویل.....
۶۰	۱ - ۶) سخن شارح در اسرائیلیات.....
۶۱	۲. آرای عرفانی.....
۶۱	۲ - ۱) توحید صمدی.....
۶۲	۲ - ۲) اولین و آخرین کثرت صادره.....
۶۳	۲ - ۳) مرگ ارادی.....
۶۵	۲ - ۴) علت اشتیاق به مرگ و مصادیق مشتاقان مرگ.....
۶۶	۵ - ۵) سلوک.....
۷۰	۲ - ۶) انسان کامل، مظہر کامل صفات و اسمای حق.....
۷۱	۲ - ۷) در فضیلت پیامبر اسلام بر سایر انبیا و رؤیت خدا.....
۷۲	۳. آرای کلام.....
۷۳	۲ - ۱) اصل خالق و عرش.....
۷۳	۳ - ۲) رأی نخبوانی و زرد مجسمه.....
۷۴	۳ - ۳) رؤیت خدا.....
۷۸	۳ - ۴) کلام خدا.....
۷۹	۳ - ۵) قدرت خدا.....
۷۹	۳ - ۶) علم پیشین الہی.....
۸۰	۳ - ۷) اختیار انسان.....
۸۲	۳ - ۸) گنہ کبیرہ.....
۸۴	۳ - ۹) شفاعت.....
۸۷	۳ - ۱۰) در رد نظر فلاسفہ در اصالت وجود و.....
۸۷	۴. نخبوانی و اهل بیت علیہم السلام.....
۹۱	تفسیر آیاتی از قرآن در تأیید علی(ع) و اهل بیت(ع).....
۹۱	۱. در پایان تفسیر سوره یونس.....
۹۱	۲. در روزهی سه روزه.....

۹۳	۳. آیهی ولایت.....
۹۴	۴. آیهی تطهیر.....
۹۶	بیان برخی شأن نزولها و تأیید سنی بودن نخبوانی.....
۹۸	تنها نقل قول نخبوانی از بایزید بسطامی و.....
۹۸	جریان ذبح اسماعیل.....
۹۹	برخی شأن نزولهای ذکر شده از نخبوانی.....
۱۰۰	آیات الأحکام.....
۱۰۳	نماینده.....
۱۰۵	۱. آیات.....
۱۰۷	۲. روایات.....
۱۰۹	۳. اشعار.....
۱۱۳	۴. گروهها.....
۱۱۷	۵. کتابها.....
۱۱۹	منابع و مآخذ.....